

1a Jornada Fundació PRESME: NOVES MIRADES EN SALUT MENTAL I APRENTATGE.

Les aportacions de la teoria de l'aferrament a la comprensió de les dificultats d'aprenentatge i comportament.

Bellaterra, 14 Nov. 2008

EL TREBALL AMB LES FAMÍLIES. LA INTERVENCIÓ CONJUNTIVA

Joana Alegret

En la Jornada probablement repetirem algunes idees a l'hora de tractar el tema del treball amb les famílies. És difícil parlar de l'aprenentatge, de l'aferrament, de nens, sense que es connecti amb la vinculació amb les seves famílies actuals. M'he proposat cercar alguns punts que puguin ser complementaris als que els altres ponents plantegin. Donat que encara no he rebut cap resum dels companys, es tracta d'imaginar què pot dir cadascú abans d'escoltar-lo o, en algun cas, de conèixer-lo. I estalviar-me de repetir-ho. Un bon repte, i, tant si ho encerto com no, en tot cas em suposa un estímul per no repetir-me gaire a mi mateixa.

Vet aquí un guió previ dels punts que em serviran d'articuladors d'idees:

- Les variacions culturals com a realitat que fa necessari un ventall de noves eines cognitives i emocionals que hem de posar a l'abast de tots els professionals en contacte amb els menors a fi de que la relació amb les famílies la contempli.
- La discordança entre l'epistemologia, les idees de fons de la formació rebuda per alguns de nosaltres, professionals, i els accelerats canvis socials.
- La pregnància, l'empremta que ha deixat en els/les mestres el fet de pertànyer a un metacontext educatiu.
- La necessitat de tenir en compte les retroaccions de la nostra petjada en els casos, i recollir-ne la resposta a fi de preparar el següent pas.
- La necessitat d'aprendre a treballar en xarxa professional amb d'altres companys a fi de crear baules de col·laboració que contrarestin els factors d'hostilitat que poden encomanar-se com la grip.
- L'efecte beneficiós del temps de pensament en grup a l'hora de donar respostes a casos complicats.
- La difusió de la idea que les reaccions emocionals dels professionals, sovint punyents i negatives, són inevitables, i que el que cal és contenir-les en un espai mental individual o col·lectiu i fer-ne adob per a la comprensió del cas.
- La acceptació de l'avantatge de parlar dels dubtes, errors, malestars, etc. en espais professionals adequats.

Només es pot pensar en un millor treball amb les famílies accedint als professionals. Ja sia en interacció directa- entrevistes- o indirecta- contacte amb els alumnes quan en parlen- sempre és possible una mirada als missatges que un mateix indefectiblement emet.

- Intervencions conjuntives són totes les que apropen la funcionalitat de l'escola i la família. A nivell individual o institucional hi ha un ventall de propostes que poden apropar ambdues realitats. Ara em referiré específicament a la Intervenció Conjuntiva, batejada per mi, amb majúscules, fa més de 20 anys.

Té com a finalitat reduir l'excés de simetria o distància entre els subsistemes escolar i familiar del menor, com a fase primera o intermitja d'altres actuacions professionals. Es proposa quan hi ha algú que fa una sol·licitud de resposta a algun professional extern amb motiu de símptomes del nen o nena,, noi o noia, ja presents o temuts. Suposa una mediació entre ambdós subsistemes, i precisa l'acceptació de la intervenció del clínic, així com de les seves convocatòries.

En la Jornada es mostrarà un Power Point que detalli aquesta intervenció, així com propostes que se'n desprenguin.

Parlarem també dels dinamismes psíquics que pot haver darrera d'una relació difícil entre escola i família. Alguns d'ells els he recollit en les vegades en que he emprat l' anomenada intervenció. Veiem-ne un resum:

Per part dels pares:

- A- Pares que han experimentat ELLS situacions de maltractaments o humiliació quan estaven a l'escola. Ara rememoren el seu patiment en sentir alguna queixa del fill, i els ressona més per la dificultat de discriminar què ve d'ells i què del noi/noia. Poden respondre molt durament cap a l'escola actual, que no troba proporció entre estímul i reacció observada. Això pot desencadenar un cercle viciós. Per fortuna aquests pares modifiquen la seva actitud "guerrera" si troben un marc d'escolta on hom pugui ajudar-los a fer la connexió.
- B- Pares als quals llur bagatge CULTURAL els condiona cap a una actitud prèvia de desconfiança cap a les ofertes de l'estat de benestar. Entenem "cultura" en el sentit de Falicov,(1995)), o sia com: *la visió de la realitat conseqüència del conjunt d'influències que rebem per haver format part simultàniament de grups de pertinença i identitat, com ètnia, classe social, gènere, zona geodemogràfica, generació, raça,etc.* En aquesta òptica, és un fet que hi ha població més oberta o més tancada a les institucions públiques que d'altra, per motius que procedeixen del bany cultural al que han estat sotmesos. Per exemple, en la població gitana és més probable trobar dificultats d'escolarització en etapa preescolar, ja que els seus valors prefereixen que sigui la família qui s'ocupi dels petits. Aquesta distància

preventiva es pot donar en grau variable en capes de població menys identificables com a reticents .

- C- Pares que han arribat a confiar MASSA en les institucions i deleguen en elles els papers de criança que costen més de cara als fills. Això pot trobar-se en famílies de capa social variada: des d'aquelles molt benestants fins a aquelles molt necessitades. En aquest excés de delegació hi ha creences antigues ("l'escola sap formar millor que nosaltres, a més d' instruir"), i d'altres recents ("als fills no se'ls ha de traumatitzar a casa, ja aprendran els límits amb els mestres").
- D- Pares amb una DISTORSIÓ de la realitat que els fa "lluitar contra molins de vent" amb el món i també amb l'escola. Per sort no són tant nombrosos, ja que costa molt canviar la seva actitud, que procedeix de factors totalment aliens al marc escolar. En aquests casos hom pot pensar la sort que tenen els fills de poder tenir figures d'identificació vàries al seu abast.

Per. part dels mestres:

E- Mestres molt compromesos emocionalment amb un noi/noia, que suporten malament la visió de cert abandó , negligència , o incoherència educativa per part dels pares i hi reaccionen amb "furor educandí", o sia , volent corregir el que no va bé, sense tenir per a això el marc adequat. La intenció és òptima, però el fet de que no sigui el lloc ni el moment ni el context per a obtenir receptivitat els aboca a tensionar la relació amb la família, la qual o fuig o s'hi oposa frontalment.

F- Mestres que perceben de forma augmentada, en la seva òptica, el perill dels aspectes de repte de certs alumnes, i pensen que, si es posen d'acord amb els pares, aquells ho viuran com un atac...O bé que troben senyals d'agressivitat amenaçant en actes comunicatius dels nois, actes que podrien, d'altra manera, ser ignorats o relativitzats o motiu d'una conversa tranquil·la (em refereixo a dibuixos, indumentària "provocativa", o textos, que es podrien també veure com una interrogació més que com un fet consumat) . Mestres, en resum, que en les entrevistes amb els pares, poden esbiaixar-se cap a una posició evitativa , com a conseqüència del primer punt, o alarmant, com a conseqüència del segon.

G – Mestres que "se l'han jugat" molt intensament de cara a una recuperació escolar del noi i es senten decebuts si la resposta de la família es minsa o nul·la.